

Sygn. akt II Ca 1157/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 stycznia 2014 r.

Sąd Okręgowy w Białymstoku II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Bogdan Łaszkiwicz (spr.)
Sędziowie:	SSO Bogusław Suter SSR del. Bożena Sztomber
Protokolant:	st. sekr. sąd. Zofia Szczęsnowicz

po rozpoznaniu w dniu 23 stycznia 2014 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa S. O.

przeciwko Miejsko-Gminnej Spółce (...) w H.

o ustalenie istnienia stosunku prawnego lub prawa

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim

z dnia 27 września 2013 r. sygn. akt I C 623/13

I. oddala apelację;

II. zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 300 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

Powód S. O. domagał się ustalenia, że nie łączy go stosunek członkostwa z pozwaną Miejsko-Gminną Spółką (...) w H. oraz zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

Pozwana Miejsko-Gminna Spółka (...) w H. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 27 września 2013 r. Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim oddalił powództwo. Zasądził od powoda S. O. na rzecz pozwanej Miejsko-Gminnej Spółki (...) w H. kwotę 617 (sześćset siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu powyższego rozstrzygnięcia Sąd I instancji w pierwszym rzędzie odniósł się do kwestii interesu prawnego. Dokonując oceny w tym zakresie odwołał się do poglądów wyrażanych w orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz doktrynie. Stwierdził, że w przedstawionym przez powoda stanie faktycznym, w którym jak twierdzi złożył oświadczenie o wypowiedzeniu stosunku członkostwa w pozwanej spółce wodnej, które to wypowiedzenie pozwana traktuje jak bezskuteczne i obciąża powoda składkami udziałowymi, należało uznać, iż interes prawny po stronie powoda istnieje. Wiąże się on z niepewnością co do sytuacji prawnej powoda, którą to niepewność powód może usunąć tylko w drodze powództwa o ustalenie ustania członkostwa w spółce wodnej. Sąd I instancji zaznaczył, że utrwalone jest wprawdzie w doktrynie i orzecznictwie stanowisko, że interes prawny nie istnieje, jeżeli możliwe jest wytoczenie powództwa o zapłatę, jednakże stwierdził, że powodowi takie roszczenie przeciwko pozwanej nie przysługuje. Jedyne w ewentualnym powództwie skierowanym przeciwko powodowi przez spółkę wodną, powód mógłby się powoływać na fakt ustania członkostwa. W ocenie Sądu I instancji strona ma interes prawny w ustaleniu swego prawa dopóty, dopóki nie została pozwana przez swojego przeciwnika o świadczenie z tym prawem związane. Gdy taka sytuacja nastąpiła, stronie przysługuje jedynie obrona we wszczętym procesie o świadczenie.

Z tych względów Sąd I instancji uznał, że powód ma interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustanie członkostwa, zwłaszcza, iż nie toczy się między stronami postępowanie o świadczenia wynikające ze stosunku członkostwa.

W ocenie Sądu Rejonowego o ile powód wykazał, że ma interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustanie członkostwa w pozwanej spółce, to nie udowodnił zasadności swojego powództwa.

Powód twierdził, że jest dzierżawcą gruntów rolnych i siłą rzeczy jest członkiem pozwanej spółki wodnej. Próbował wystąpić z tej spółki, ale pozwana traktowała jego wypowiedzenia stosunku członkostwa jako bezskuteczne. Powód nie przedstawił jednakże żadnych dowodów, że jest członkiem spółki wodnej, a z treści jego korespondencji z pozwaną spółką, która załączył do pozwu, wynika, iż nie jest pewien, czy kiedykolwiek stał się członkiem pozwanej spółki wodnej.

Sąd I instancji miał na uwadze, że tworzenie i funkcjonowanie spółek wodnych regulują przepisy ustawy z dnia 18 lipca 2001 roku – Prawo wodne (tekst jedn: Dz. U. z 2012 r. Nr 145, z późn. zm.). Odwołał się do art. 165 ust. 1, 2 Prawa wodnego dotyczących utworzenia spółki wodnej. Wskazał też, że przewidziane w art. 165 ust. 7 następstwo prawne w zasadzie odnosi się wyłącznie do spadkobrania z mocy prawa po członku spółki wodnej będącym osobą fizyczną, albo następstwa prawnego przewidzianego z mocy prawa (ex lege) po członku spółki wodnej posiadającym status podmiotowy osoby prawnej. Natomiast art. 166 Prawa wodnego stanowi, że statut spółki wodnej określa między innymi warunki przyjmowania nowych członków oraz wykluczania członków ze spółki; warunki następstwa prawnego członków spółki.

W związku z tym Sąd I instancji odwołał się do statutu pozwanej spółki wodnej. W kontekście postanowień tego aktu zauważył, że powód nie przedstawił uchwały zarządu pozwanej spółki o przyjęciu w poczet jej członków, nie wykazał także, aby w drodze następstwa prawnego po członku pozwanej spółki wstąpił w jego prawa i obowiązki. Powód jako dzierżawca gruntów stanowiących własność Agencji Nieruchomości Rolnych, co wynika z treści pisma tejże Agencji z dnia 24.05. 2012 roku, nie spełnia warunków następcy prawnego właściciela gruntów i przez fakt zawarcia umowy dzierżawy nie stał się członkiem spółki wodnej. Sąd I instancji zauważył, że okoliczność, iż pozwana spółka domaga się od pozwanego zapłaty składki udziałowej i innych świadczeń, nie wynika wbrew twierdzeniom powoda z faktu, iż jest jej członkiem. Przepisy Prawa wodnego, uprawniają bowiem spółki wodne do żądania świadczeń na swoją rzecz nie tylko od jej członków, ale także od osób, które odnoszą korzyści z urządzeń spółki lub przyczyniają się do zanieczyszczania wody, dla której ochrony spółka została utworzona (art. 171 Prawa wodnego). Sąd Rejonowy miał na względzie, że wprawdzie osoby takie nie są zobowiązane do ponoszenia składek udziałowych, tylko innych świadczeń, jednakże nie sposób uznać, iż obciążanie powoda przez pozwaną spółkę wodną „składkami udziałowymi”, oznacza, iż jest członkiem spółki wodnej. Członkostwo w spółce wodnej powstaje bowiem poprzez uchwałę zarządu spółki wodnej o przyjęciu w poczet członków i w drodze następstwa prawnego, a nie poprzez sam fakt obciążenia składki

udziałowymi. Wobec faktu, iż zgromadzony materiał dowodowy nie pozwala na ustalenie, iż powód był członkiem pozwanej spółki wodnej, jego żądanie o ustalenie ustania członkostwa w tej spółce, Sąd I instancji uznał za bezzasadne.

Mając na względzie powyższe okoliczności, na podstawie art. 189 kpc, art. 165 ust. 1, 2 i 7, art. 166 ustawy z dnia 18 lipca 2001 roku – Prawo wodne (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. Nr 145, z późn. zm.), § 9 ust. 2 i 5 Statutu pozwanej spółki powództwo zostało oddalone.

O kosztach procesu Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 98 kpc w zw. z § 6 pkt 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 r. Nr 163, poz. 1349 z późn. zm.).

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód. Zaskarżył go w całości i zarzucił:

- 1. naruszenie art. 189 kpc poprzez wadliwą subsumpcję tego przepisu do żądania pozwu i stanu faktycznego;***
- 2. art. 165 ust. 1, 2 i 7 oraz art. 166 ustawy z dnia 18 lipca 2011 r. – Prawo wodne (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r. Nr 145 z późn. zm.) poprzez niewłaściwe zastosowanie tych przepisów.***

Powołując się na tę argumentację, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za obie instancje.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Rozstrzygnięcie Sądu I instancji jest prawidłowe aczkolwiek zaznaczyć trzeba, że Sąd Okręgowy nie podzielił motywów rozstrzygnięcia oraz argumentacji prawnej Sądu I instancji przedstawionej w uzasadnieniu. Choć nie można w całości podzielić argumentacji prawnej Sądu I instancji, jaka legła u podstaw oddalenia powództwa, to jednak - wbrew wywiadowi skarżącego - w świetle zaferowanego materiału dowodowego brak było podstaw do postulowanej zmiany orzeczenia.

Biorąc pod uwagę żądanie sformułowane przez powoda, w pierwszym rzędzie trzeba odnieść się w sprawie do kwestii interesu prawnego powoda w uzyskaniu oczekiwanego rozstrzygnięcia. Tak bowiem podstawą żądania powoda był art. 189 kpc, który to przepis - aczkolwiek zamieszczony w Kodeksie postępowania cywilnego - ma charakter materialnoprawny.

W związku z tym podkreślić trzeba, że powództwo o ustalenie stosunku prawnego lub prawa może być uwzględnione tylko wtedy, gdy spełnione są dwie przesłanki merytoryczne: interes prawny oraz wykazanie prawdziwości twierdzeń powoda o tym, że dany stosunek prawny lub prawo rzeczywiście istnieje czy też przeciwnie - nie istnieje. Pierwsza z tych przesłanek warunkuje określony skutek tego powództwa, decydując o dopuszczalności badania i ustalania prawdziwości twierdzeń powoda. Wykazanie zaś istnienia drugiej z tych przesłanek decyduje o kwestii zasadności powództwa (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 27 czerwca 2001 r., II CKN 898/00, LEX nr 52613; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2002 r., II CKN 1047/00, LEX nr 75344; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2012 r., V CSK 149/11, LEX nr 1250574).

Wskazania wymaga również, że w orzecznictwie i doktrynie przyjmuje się powszechnie, że interes prawny, w rozumieniu art. 189 kpc, istnieje wówczas, gdy zachodzi niepewność stanu prawnego lub prawa, powodująca potrzebę ochrony prawnej. Niepewność ta musi mieć charakter obiektywny, tj. istnieć na podstawie rozumnej oceny sytuacji, w której powód występuje z tego rodzaju powództwem. Nie może być więc to niepewność subiektywna, tj. według odczucia powoda. Przesłanka w postaci interesu prawnego nie jest spełniona wówczas, gdy występuje równocześnie

możliwość innej formy ochrony prawnej, w tym potwierdzenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego w innym procesie cywilnym (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2002 r., I CKN 723/99, LEX nr 53132; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2002 r., II CKN 1047/00 LEX nr 75344).

Mając na uwadze powyższe wskazania i przenosząc je na grunt rozpatrywanej sprawy, w ocenie Sądu Okręgowego nie można zgodzić się ze stanowiskiem Sądu I instancji, że powód ma interes prawny w uzyskaniu żadanego przez siebie rozstrzygnięcia.

W niniejszej sprawie stan faktyczny pozostawał w istocie niekwestionowany. Powód wskazywał, że nigdy nie był członkiem pozwanej Miejsko-Gminnej Spółki (...) w H.. Niemniej jednak wyjaśnił, że złożył oświadczenie o wystąpieniu ze spółki wodnej bowiem pozwana nalicza od niego składki udziałowe i wzywa go do ich zapłaty. Zauważyć należy, że w zasadzie tożsame w wymowie twierdzenia przedstawiła strona pozwana. Tak bowiem wskazała, że nie ma dowodu na to, że powód stał się członkiem spółki wodnej, dlatego też spółka nie mogła go wykluczyć z członkostwa i uznała jego pisma za bezprzedmiotowe. Jednocześnie pozwana podkreślała w toku postępowania, że faktu pobierania od dzierżawców gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa składek za konserwację urządzeń melioracyjnych nie należy łączyć z faktem członkostwa w spółce wodnej. Stwierdziła, że członkostwo w spółce jest kwestią drugorzędną. Wskazała, że do uiszczania składek za konserwację urządzeń melioracyjnych są obowiązani ci, którzy z tych urządzeń korzystają. Nawet w przypadku uwzględnienia powództwa w dalszym ciągu będzie naliczać opłaty bowiem powód jest obowiązany do ich ponoszenia.

Biorąc pod uwagę stanowiska prezentowane w toku postępowania przez obie strony, stwierdzić trzeba, że pomiędzy stronami faktycznie nie ma sporu co do tego, że powód nie jest członkiem pozwanej Miejsko-Gminnej Spółki (...) w H.. Dlatego też powództwo o ustalenie w kształcie opisanym w pozwie nie ma racji bytu. Natomiast u podłoża sporu pomiędzy stronami leży faktycznie kwestia zasadności płatności za konserwację urządzeń melioracyjnych, zaś ta kwestia w niniejszym postępowaniu nie była badana (zaznaczyć trzeba, że przy żądaniu powoda badana być nie mogła).

Powyższe okoliczności w ocenie Sądu Okręgowego wskazują jednoznacznie na brak interesu prawnego w rozumieniu art. 189 kpc, skoro w zakresie podanym osądowi w tej sprawie nie zachodzi niepewność stanu prawnego lub prawa. Natomiast skutek pozytywnego orzeczenia przesądzającego o zasadności żądania powoda w tej sprawie rzeczywisty spór nie zostanie wygaszony. Nie zostanie bowiem usunięty stan niepewności na polu rzeczywistego konfliktu stron tj. nie zostanie przecięty spór co do zasadności obciążania powoda opłatami.

Jednocześnie stwierdzić trzeba, że powód ma możliwość usunięcia tego stanu niepewności w drodze innych środków, przy czym nie rolę Sądu wskazywanie powodowi właściwych dróg ochrony jego praw, zwłaszcza że powód jest reprezentowany w procesie przez fachowego pełnomocnika.

Brak interesu prawnego powoda jako przesłanka pierwotna zwalniał z konieczności analizy kwestii naruszenia przez Sąd I instancji przepisów ustawy z dnia 18 lipca 2011 r. Prawo wodne. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w wyroku z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie I ACa 735/12 stwierdzenie braku interesu prawnego powoda w ustaleniu określonego stosunku prawnego lub prawa - niezależnie od tego, czy twierdzenia powoda o istnieniu określonego stosunku prawnego lub prawa są zasadne, czy też nie - prowadzi do oddalenia powództwa. W takiej sytuacji zatem nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy są fakty dotyczące istnienia stosunku prawnego lub prawa, którego ustalenia domaga się powód (LEX nr 1292638).

Z wyżej wskazanych względów Sąd Okręgowy uznał, że - mimo stwierdzonych niedostatków uzasadnienia zaskarżonego rozstrzygnięcia - apelacja powoda uwzględniona być nie może.

Wobec tego apelacja została oddalona na podstawie art. 385 kpc.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na podstawie art. 98 kpc w zw. z art. 99 kpc zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, w tym o kosztach zastępstwa procesowego pozwanej w tym postępowaniu

orzeczone na podstawie § 12 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 6 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. 2002 Nr 163 poz. 1349 ze zm.).